

ACC. N:R M. 12215://

Danskt och Svenskt.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 84.
1

Under senare hälften av 1800-talet, förekom ganska ofta att personer från denna ort, sökte sig över till Danmark och togo anställning där för både längre och kortare tid. Det var särskilt under de svåra missväxtåren på 1860 och 70-talen, denna utvandring fick fart. Innan ännu den s.k. "amerikafebern" fått riktig vind i seglen. Det var huvudsakligen för sin utkomst och kanske även en smula äventyrslyst som var drivfjädern till att man reste över. Då dessa var från jordbrukarehem sökte de sig till jordbruket som grovarbetare, eller för praktik i jordbruk. Andra sökte sig till tegelbruken eller torvmossarna och blott ett fåtal hamnade vid industrien.

Skillnaden i arbetsförhållandena i Danmark och Sverige var den tiden ganska stor. I Danmark var arbetstillfällena mycket större och mathållningen betydligt bättre än vad hemlandet kunde prestera i den vägen. Betalningen var kanske mer än dubbel så hög som här. Där en dagakarls dagsförtjänst ej var mera än 75 öre samt ibland en kaka blandsädesbröd. Danskarna hade vi på denna tid hunnit bra mycket längre i utveckling av jordbruket. Yrkesskickligheten var däremot inte så stor skillnad på. Ledigheteten var bättre ordnad och regelbundnare.

De arbetssökande från denna ort togo i allmänhet platser i själva Köpenhamn eller omkring liggande samhällen. Men även Bornholm och Anholt m. fl. besöktes. Här ifrån orten var det ett par stora original som varje vår regelbundet reste över och lika regelbundet vände åter på hösten, med en sparad slant till sin och faåijens uppehälle under vintern. Den ena av dessa var en ovanligt stark men fridsam man, den andre var var ävenså ganska fridsam men det var en ganska grovkornig för att nu inte säga rå person som gärna ville skämta med sina danska arbetskamrater. Han gick under det egendomliga namnet "stuvven." En gång under en paus i arbetet och efter en något stark

middag började det dofta annat än parfym omkring "stuvén" och då en av de danska kamraterna anmärkte på detta, tog sig ~~xxx~~ denne ett tag med handen därbak och stack demsedan under näsan på dansken, "Tvi fanden, de är skid," sa denne. "ja så hajte då, sa stuvén." Giftermål mellan danskar och svenskar förekom ibland, men väckte ingen större uppmärksamhet utan betraktades som helt naturliga. Men det hände tyvärr allt emellanåt att svenska flickor som haft plats i Danmark i sinom tid vände tillbaka med en kärleksphant som enda minne av sin resa. Det har förekommit en del fall då personer här från orten för alltid flyttat över och bosatt sig i Danmark, men lika många danskar har slagit sig ner här. Och i allmänhet ha båda parter funnit sig mycket väl tillrätta i det nya landet. Att även i äldre tider det förekommit att danskar varit bosatta här minner en del ortsnamn om. Så t. ex. heter en lägenhet på gränsen mellan Kulltorp och Bredaryds socknar som bär namnet Danskens ännu i dag.

Några försäljare eller gårdshandlare från Danmark ha inte brukat farit här, utom några judar av som kanske uppträtt här vid några tillfällen.

Förbindelserna mellan svenskar och danskar har inte här resulterat i några nyare sedvänjor eller levnadsvanor utom uti klädedräkt o. dyl. Det var från Danmark hemvändande kvinnspersoner som införde modet att utbyta sjaletten mot hatten bland bondflickorna. Samt en del nya arbetsmetoder vid jordbruket. De första småmejerierna i orten leddes av mejerister eller mejerskor som fått sin utbildning i Danmark.

De första både ekonomiska och andra föreningar inom jordbruket här, ha utan tvivel tillkommit på intiativ av personer som fått impulsen härtill från Danmark.

Några festseder eller bruket att baka vissa brödsorter under fastlagstiden är inte känt. Men här användes under 80-talet och även senare, träskor av annan modell än ortens träskomakare gjorde. De voro visserligen en smula både tyngre grövre

än de hemmagjorda, men de ansågos bättre att använda i det dagliga arbetet i ladugård och på åker och äng, därför att de voro försedda med en mjuk skinnputa över vristen som skyddade denna för skavsår. Dessa träskor kallades även för "skåneträskor".

Några regelbundna inköp av varor från Danmark gjordes inte så långt uppe i Svrige som här i Småland. Vid besök i Köpenhamn försummade man inte att förse sig med några flaskor Peter Möllers levertran för barn och Bhrama Taffelbitter, Vilka produkter voro högt skattade som medicin. Även en del klädespersedlar hörde till inköpen. Man har alltid här liksom i övriga Sverige nog lite svag för allt utländskt och detta jämte pris var nog orsaken till inköpen andra sidan Sundet.

Många svenska "knallar" eller resehandlare forc över och gjorde affärer med diverse hemslöjd såsom korgar och mjölsiktär m.m. Dessa försäljare brukade ha nederlag hos någon bekant antingen i Själva Köpenhamn eller någon bondgård på landsbygden. Så tog man en börda på ryggen och vandrade omkring i husen och prånglade ut sina varor. När bördan var slutsåld uppsöktes nederlaget för påfyllning.

De svenskar som slagit sig ner i Danmark, behandlades i de allra flesta fall mycket välvilligt och funno sig ganska snart tillrätta och kunde växa in och anpassa sig efter de förhållandena som rådde där. Likaså var förhållandet med de danskar som flyttat över hit. Då språkskillnaden inte var så synnerligen stor lärde man sig ganska snart att förstå varandra. I all synnerhet smålänningarna, där allmogespråket gamla tider uppbländat med många danska uttryck. En hel del av dem som haft sommararbete i Danmark hade vid sin hemkomst med sig en ganska god sparad slant. Men dessa råkade ofta under dessa månaders vistelse därstädes helt glömma bort sitt hemlands språk. Det kan berättas om ett exempel. Johan på Fällan en torparpojke härifrån orten vid hemkomsten pratade ett slags rotväliska som skulle föreställa danska, så hans anhöriga inte förstodo ett ord av vad han

ACC. N:R M. 12215:4

sade. Och då man frågade vad han önskade för mat drog han på
med en lång ramsa som skulle föreställa danska och slutade med
att på god småländska fråga vad potatis hette på svenska, svaret
blev ett hjärtligt skratt av de närvarande. Men till saken
hörde att Johan därefter talade så ren och oförfälskad småländ-
ska som en smålänning kan prestera.

I äldre tider var uppfattningen om danskarna allt annat än
god, här i gränsbygderna. Där danskarnas besök och framfart
under krigstider var allt annat än vänskapliga. Sägner om
dessa ofredstider ha gått från generation till generation och
bibehållit en ganska från uppfattning om vår södra granne än-
da in till sena tider. Men har denna uppfattning svängt om helt
och hållet. Man var även igamla tider obenägen att köpa eller
ta befattning med danska produkter. Men nu är allt detta helt
ändrat.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4.